

**Розділ III. КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО.
КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНИХ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ****Part III. CULTURE AND SOCIETY.
CULTURE OF PROFESSIONAL SPHERE OF ACTIVITY**

УДК 004.42: [378.046.4]: [930.1]

**МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ПРОСВІТИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗА КОРДОНОМ**

Наталія Доброєр – кандидат культурології, доцент,
Національний університет «Одеська політехніка», Одеса
<https://orcid.org/0000-0002-9712-9219>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.890>
dobroer75@gmail.com

Стаття розглядає роль мобільних додатків у культурній освіті та збереженні національної ідентичності українців за кордоном. Сьогодні мобільні технології стають потужним інструментом підтримки зв'язку з культурною спадщиною та мовою. Актуальність обумовлена викликами, з якими стикаються діаспори, та необхідністю рішень для культурної адаптації. Новизна полягає у систематизації додатків і вивченні їх впливу на формування ідентичності. Експеримент у Польщі показує, що ці додатки сприяють освіті та культурному обміну. Таким чином стаття підкреслює роль мобільних додатків у збереженні культурної ідентичності українців за кордоном і пропонує рекомендації для їх розвитку.

Ключові слова: мобільні додатки, культурна освіта, національна ідентичність, діаспора, цифрові рішення.

Постановка проблеми. У сучасному світі мобільні застосунки відіграють значну роль у повсякденному житті людей, зокрема, для тих, хто проживає за кордоном. Мільйони українців, які опинилися за межами батьківщини через різні обставини – від економічної еміграції до війни, – шукають способи підтримувати зв'язок із культурними коренями, розвивати й поглиблювати знання про свою ідентичність, а також передають ці цінності новим поколінням. Саме тут мобільні застосунки виступають надзвичайно важливим інструментом: вони забезпечують доступ до української мови, літератури, традицій, історії та культури незалежно від місцезнаходження.

Завдяки розвитку технологій, мобільні застосунки надають українцям за кордоном можливість брати участь у культурному житті своєї країни, вивчати рідну мову, знайомитися з українськими книгами, медіа, культурними подіями, навіть якщо вони перебувають у країнах, де такі ресурси відсутні. Мобільні застосунки стають не лише засобом комунікації, але й потужним культурним ресурсом, що дозволяє зміцнювати ідентичність, сприяє адаптації та культурній просвіті. Вивчення і аналіз таких застосунків дозволяють побачити їхні переваги, можливості для інтеграції у життя українців за кордоном та перспективи для розвитку нових освітніх і культурних ініціатив у мобільному середовищі.

Останні дослідження та публікації. Спираючись на концепцію М. Гібернау з її праці «Ідентичність націй», національна ідентичність у даній статті представлена як багатогранний культурний феномен, що об'єднує спільноту передусім через культурні аспекти. М. Гібернау бачить націю не лише як групу людей, а як культурну спільноту, унікальність якої визначається специфічною культурою, що вирізняє її на міжнародній арені. Ця ідентичність охоплює широкий спектр складників: від мови, міфів і релігійних ритуалів до спільних традицій і священних місць. На відміну від обмеженого погляду, де культура зводиться переважно до мистецтва або емоційного сприйняття, Гібернау розглядає її як комплексний спосіб існування нації у світі, що підтримує і передає колективну спадщину та досвід через покоління [9].

Поняття національної ідентичності, яке традиційно ґрунтується на культурних і символічних ознаках спільноти, поступово трансформується під впливом цифровізації всіх сфер життя. Якщо раніше національна ідентичність проявлялася через культурні символи, традиції та мову, як зазначала Монтсеррат Гібернау у своїй праці, то зараз вона дедалі частіше формується й підтримується у цифровому просторі. Цей процес породжує нові форми ідентифікації, які віддзеркалюються у створенні так званої «цифрової особистості» – результату активної взаємодії людини з глобальним мультикультурним середовищем через цифрові платформи.

Згідно з роботою Лісовенко А., Карасені О. сучасний цифровий простір створює нові можливості для особистої ідентифікації та соціальної інтеграції, дозволяючи людям реалізувати потреби в приналежності та взаємодії у глобальному середовищі. Завдяки широкому доступу до цифрових ресурсів, особистість може зберігати ідентичність і розвивати її через участь у віртуальних спільнотах, спілкування

на онлайн-платформах та вступ до соціальних груп, які були раніше малодоступні. У цифрову добу межі між особистим і публічним просторами стають менш визначеними, що дозволяє сучасній людині бути присутньою одночасно як в онлайн-, так і в офлайн-просторах. Це розмивання кордонів між реальностями стало невід'ємною частиною повсякденного життя, оскільки онлайн-активності забезпечують людині простір для інтеграції та підтримки ідентичності [11].

Отже, цифрові платформи стають невід'ємним інструментом підтримки національної ідентичності, дозволяючи зберігати культурні цінності та надавати їм нове звучання в умовах глобалізації. Це особливо важливо для тих, хто знаходиться за межами своєї країни, адже цифрові технології можуть допомогти у збереженні зв'язку з культурним корінням та національною пам'яттю.

У монографії «Проектування віртуального освітнього простору розвитку суб'єктності дорослих в умовах післявоєнного відновлення України» під редакцією М. Смультсон автори досліджують підходи до створення віртуального навчального середовища, яке допомагає дорослим відновлювати свою суб'єктність після травматичних наслідків війни. Вони представляють концепцію розробки віртуального простору, що сприяє психологічній підтримці та самореалізації, зокрема для таких груп, як військові, студентська молодь, і дорослі, які активно користуються соціальними мережами. Монографія розглядає специфіку впровадження освітніх методик і проектної діяльності для розвитку суб'єктності дорослих у форматі онлайн-комунікацій та групової психологічної підтримки [13].

Використання мобільних додатків у культурній освіті стає дедалі актуальнішим, особливо в контексті збереження національної ідентичності. У статті «Conceptual Model of a Mobile Application for Educational Purposes to Help Preserve the Country's Historical Heritage and Promote the Cultural Identity of the Nation» авторка Павлова розглядає можливості розробки мобільного застосунку для освітніх цілей та збереження культурної спадщини. Основна увага приділена смартфонам як доступному інструменту для передачі знань та історичної пам'яті, що може допомогти укріпити культурну ідентичність [5]. Дослідження «Mobile Game-Based Learning in Cultural Heritage Education: A Bibliometric Analysis» підкреслює зростання інтересу до освітніх мобільних ігор, які створені для підтримки культурного просвітництва й пам'яті про спадщину, та надає бібліометричний аналіз тенденцій у цій галузі [1]. Обидва дослідження підкреслюють потенціал мобільних технологій як ефективного ресурсу для підтримки культурної ідентичності та освіти.

На сьогодні вивчення мобільних застосунків у контексті культурної просвіти та збереження національної ідентичності є перспективним, але поки що недостатньо вивченим напрямом. Переважно дослідження зосереджуються на загальних аспектах використання технологій та мобільних платформ для вивчення мови, освітніх потреб або підтримки культурних зв'язків. Чимало уваги приділяється вивченню популярних мовних додатків (Duolingo, Memrise) і платформ, таких як YouTube і Google Arts & Culture, проте вони зазвичай охоплюють міжнародні теми, не зосереджуючись на специфіці будь-якої національної ідентичності та культурного контексту. Наприклад, у статті «Culturally Responsive Pedagogy: An Overview» автор розглядає важливість адаптації освітніх технологій до культурних контекстів, підкреслюючи як мобільні додатки можуть підтримувати навчання в багатокультурних середовищах. Дослідження зазначає, що культурно чутливе навчання може покращити освітні результати, сприяючи більш глибокому розумінню та взаємодії [2].

Українські дослідження часто розглядають збереження національної ідентичності через традиційні інститути – родину, школу, діаспорні організації, але все ще бракує цілісного аналізу ролі мобільних застосунків саме у підтримці зв'язку з культурою. Лише нещодавно українські дослідники та культурні інституції почали вивчати мобільні додатки, спрямовані на розвиток української мови, історії та культурного контексту для діаспори. У монографії Г. Філіпчука «Національна ідентичність: культурно-освітній вимір» увага акцентується на важливості виховання національної свідомості в Україні через культурні та освітні процеси. Автор розглядає традиційні інститути, такі як родина та школа як основні складові формування патріотичних цінностей. У тексті також підкреслюється необхідність технологізації процесу навчання, що дозволяє адаптувати освітні практики до сучасних реалій і викликів [15].

У статті О. Бялик «Формування національної та громадянської ідентичності молоді в умовах сучасних викликів» також обговорюється роль освітніх ініціатив у патріотичному вихованні. Авторка наголошує на важливості інтеграції сучасних технологій в освітні програми, які мають на меті формування національної ідентичності серед молоді. Ці роботи зазначають, що технологізація навчального процесу є необхідним кроком для забезпечення ефективності виховання в умовах, коли молодь стикається з численними викликами [8].

Ця тема є найбільш актуальною в період повномасштабного вторгнення росії в Україну. Багато людей були змушені покинути свої домівки, свою країну. У контексті масового виїзду українців за кордон, особливо після початку повномасштабного вторгнення, збереження культурної ідентичності набуває нового

значення. Глибше вивчення мобільних застосунків може допомогти розробити більш дієві інструменти для підтримки культурної ідентичності українців, зокрема за кордоном. На сьогодні дослідження збереження культурної ідентичності українців через мобільні застосунки є актуальним, проте ще недостатньо розробленим у науковому дискурсі. Мобільні застосунки стають важливими інструментами для підтримки зв'язків із культурою, адже вони забезпечують доступ до ресурсів, які сприяють вивченню мови, історії та традицій. Це підкреслює необхідність подальших досліджень у цій сфері, адже успішні практики можуть допомогти українцям зберігати свою ідентичність, незалежно від місця перебування.

Матеріалом для статті слугували різноманітні джерела, серед яких наукові публікації, звіти культурних установ і практичні приклади успішних мобільних платформ, що спеціалізуються на підтримці української мови та культури. Серед них можна виділити платформи для вивчення української мови, додатки, що пропонують доступ до культурних традицій, а також інструменти для взаємодії та спілкування української діаспори. У дослідженні також застосовувалися *методи* аналізу контенту, кейс-стаді, огляду літератури та опитування користувачів, що дозволило глибше зрозуміти роль мобільних додатків у формуванні національної ідентичності українців, особливо в умовах глобалізації та масового виїзду за кордон.

Виклад основного матеріалу. У грудні 2021 року українське відділення маркетингової компанії Kantar CMeter оприлюднило результати дослідження найпопулярніших мобільних додатків серед українських користувачів. Згідно зі звітом, до першої п'ятірки увійшли Google Chrome, Gmail, Viber, YouTube і Facebook, які відображають значний попит на інструменти для веб-серфінгу, електронної пошти, обміну повідомленнями та доступу до соціальних мереж. Цей рейтинг показує, що користувачі віддають перевагу інструментам для комунікації та контенту, які забезпечують регулярний доступ до глобальних платформ [4].

Цікаво, що українські додатки також демонструють вагомі позиції. До рейтингу потрапили такі популярні програми як Privat24 (додаток для онлайн-банкінгу), «Дія» (платформа для отримання цифрових державних послуг), «Нова пошта» (додаток для послуг доставки), OLX.ua (платформа для купівлі-продажу товарів) і Monobank (цифровий банкінг). Крім того, популярністю користуються додатки українських мобільних операторів, таких як «Київстар» і Vodafone, що демонструє важливість додатків для управління послугами мобільного зв'язку [4].

За словами М. Федорова, міністра цифрової трансформації України, кількість користувачів додатка «Дія» досягла майже 14 млн. Це стало можливим завдяки удвічі збільшеним показникам завантажень порівняно з груднем 2020 р. Стрімкий приріст додатка «Дія» є свідченням підтримки українського населення щодо переходу на електронні послуги, що полегшують взаємодію громадян із державними сервісами.

І. Ворон, керівниця проєкту Kantar CMeter, відзначила, що, хоча певні додатки не увійшли до списку найбільш популярних, вони демонструють тенденцію до зростання. Серед таких – YouTube Music, Netflix (для розважального контенту), Helsi.me (додаток для медичних послуг) та Tabletki.ua (платформа для замовлення медикаментів), що відображає зростаючий попит на розваги та медичні сервіси, пов'язані з пандемією.

Це дослідження відображає як глобальні тенденції в уподобаннях користувачів, так і локальні пріоритети, пов'язані із зростанням попиту на національні платформи для електронних послуг та банківського обслуговування [6].

Аналізуючи дані про популярність мобільних додатків в Україні, можна побачити як цифрові платформи відображають трансформацію суспільних пріоритетів, культурних цінностей та національної ідентичності, що набуває особливої ваги в умовах сучасних соціально-політичних процесів.

Значна популярність додатка «Дія», що дозволяє українцям взаємодіяти з державними структурами в електронному вигляді, є яскравим прикладом переходу до цифрової культури, де громадянська взаємодія відбувається через технології. Це вказує на зростання довіри до держави як гаранта особистої безпеки та надійного партнера. Антропологічно це відображає тенденцію до зміцнення колективної ідентичності за допомогою доступних цифрових рішень, які усувають бар'єри в отриманні держпослуг.

Стрімке зростання українських додатків, таких як Helsi.me, Tabletki.ua, а також платформи Privat24 і Monobank, демонструє прагнення українців до автономних рішень і підтримки вітчизняного виробника, що стає частиною повсякденної культури. Поява додатків, спрямованих на вивчення української історії, мови та літератури, також свідчить про зростання попиту на зміцнення національної свідомості та просування культурних цінностей як у межах країни, так і за її межами. Такі додатки стають платформами, де культурна спадщина набуває нових значень і адаптується до потреб сучасного користувача, що також є важливим антропологічним аспектом формування національної пам'яті.

Месенджери та соціальні мережі, такі як Viber, Telegram та Facebook, займають важливе місце у

житті українців. Це демонструє зміщення акценту на дистанційне спілкування та вплив цифрових платформ на формування соціальних зв'язків. З антропологічної перспективи такий вибір додатків свідчить про нові способи соціальної інтеграції та комунікації в умовах глобалізації, що перетворює соціальний простір на гібридний та постійно доступний у цифровому вигляді.

Популярність таких додатків як YouTube, TikTok і Netflix відображає культурну потребу в розважальних платформах, де українці можуть отримати доступ до глобального контенту, розвивати власний творчий потенціал та взаємодіяти з іншими культурами. Цей феномен підкреслює важливість інновацій як культурної цінності, адже цифрові технології забезпечують інтерактивний досвід і сприяють глобальному діалогу.

В умовах зростаючого глобального впливу, українці активно користуються іноземними додатками, адаптуючи їх для локального користування. Такі додатки як Google Maps, AliExpress та Amazon, дозволяють поєднати традиційний досвід з інноваціями, що підсилює прагнення українців інтегруватися в глобальний контекст без втрати культурної ідентичності [4, 6].

Таким чином, поширення та зростання популярності мобільних додатків в Україні є відображенням культурних трансформацій, де цифрові платформи підтримують національну свідомість, сприяють інтеграції в глобальні процеси та підсилюють соціальні зв'язки. Це вказує на розвиток «цифрової антропології» в сучасній Україні, де технології стають не лише інструментом, але й важливим елементом культурного середовища.

У 2023 році рейтинг найпопулярніших мобільних додатків в Україні показує зсуви в соціокультурних і технологічних вподобаннях українців, що відображають вплив як глобальних трендів, так і локальних потреб. За даними Data.ai, серед найбільш завантажуваних додатків виділяються додатки розважального, соціального, фінансового та утилітарного характеру, що свідчить про впровадження мобільних технологій у всі сфери життя українців.

Популярність таких додатків як TikTok та Instagram свідчить про акцент на самовираження, де платформи слугують місцем для обміну особистими ідеями, розвагами і навіть національною культурою. TikTok посідає першу позицію, вказуючи на глобальне прагнення до короткотривалого візуального контенту, що також виконує роль платформи для бізнесу та самопросування. Це показує як цифрові інструменти допомагають у формуванні як особистої, так і колективної ідентичності, адже саме TikTok активно використовують для обміну культурним контентом та інтеграції нових форматів розповіді.

Месенджери, такі як Telegram, Viber, WhatsApp та Signal, посідають стабільно високі позиції, що свідчить про культурну потребу українців в ефективному та безпечному спілкуванні, особливо в умовах політичної нестабільності. Telegram, зокрема, вказує на зростання запиту на функціональні, приватні та зручні платформи, що поєднують можливості не лише для спілкування, а й для масового інформування (включно з офіційними каналами новин, а також каналами громадських організацій). Це показує новий формат соціальної інтеграції та комунікації.

Популярність додатків для управління фінансами (як-от Приват24, Ощадбанк, monobank) та державного сервісу Дія демонструє сприйнятливість українців до електронних послуг та безконтактних оплат, що є невід'ємною частиною сучасної цифрової економіки. Дія посідає стабільне місце серед найпопулярніших додатків, що підкреслює високий рівень інтеграції державних послуг в особистий простір громадян та формування нової, цифрової культури, де держава стає безпосередньою частиною щоденного життя.

Помітною є популярність українських додатків, таких як Мій Київстар, Нова пошта, Prom.ua, та додаток сповіщення Повітряна тривога від Ажах, що посідає 13 місце в рейтингу. Це відображає потребу в послугах, що максимально адаптовані до поточних умов і потреб. Зокрема, «Повітряна тривога» слугує важливим інструментом безпеки в умовах війни. На рівні культурної антропології це свідчить про адаптацію локальної культури до сучасних реалій та відображення цифрової адаптації на національному рівні.

Порівняння рейтингів за останні роки вказує на зміни в користувацьких вподобаннях: TikTok і Instagram продовжують посідати провідні позиції, а Facebook поступово втрачає популярність, переміщуючись з 5 на 11 місце. Це може свідчити про зміну поколінь користувачів і зростання популярності платформ, орієнтованих на візуальний та короткотривалий контент. Крім того, зростання популярності Signal відображає підвищений інтерес до безпеки та приватності, що стало актуальним трендом останніх років [3].

Поступові зміни в рейтингах та акценти на локальні розробки показують тенденції до поєднання локального та глобального у цифровій культурі України. Популярність мобільних додатків із локальними особливостями свідчить про культурну адаптацію, а також про готовність українців активно використовувати технології для підвищення якості життя та соціальної інтеграції.

Розвиток мобільних додатків в Україні та світі сприяє формуванню різноманітних категорій

додатків, адаптованих до потреб користувачів. Згідно з даними Marketer.ua (2023 р.), виділяють такі основні типи мобільних додатків:

1. Ігрові додатки – найпопулярніша категорія, що охоплює приблизно 21,53% усіх додатків у *Apple App Store*. Ці програми приваблюють користувачів своїм інтерактивним імерсивним досвідом. Відомі ігри, такі як *Candy Crush Saga* і *Angry Birds*, мають велику кількість завантажень, а їхній успіх обумовлений здатністю надати гравцям як розвагу, так і виклики.

2. Додатки для покупок (наприклад, *AliExpress*, *Amazon*, *eBay*) – зручний інструмент для здійснення покупок онлайн. Вони набули популярності під час пандемії COVID-19, коли попит на дистанційні покупки зріс до 3,9 трильйона доларів у 2020 році і ця тенденція продовжується.

3. Додатки для способу життя і розваг – охоплюють широкий спектр активностей, включаючи соціальні мережі, відеоконтент і спілкування. Наприклад, *Netflix*, *Facebook*, *TikTok* надають користувачам можливість доступу до серіалів, коротких відео та актуальних дискусій, що підтримує соціальну інтеграцію і пропонує нові формати розваг.

4. Освітні додатки – актуальні для дистанційного навчання і саморозвитку. Вони надали підтримку під час пандемії, коли освіта була повністю перенесена в онлайн-середовище, а користувачі могли освоювати нові навички за допомогою цифрових ресурсів. Серед таких – додатки для вивчення мов, підготовки до екзаменів і тренінги.

5. Додатки для мобільної комерції (наприклад, *Prom.ua*, українські сервіси мобільних платежів) – забезпечують швидкий доступ до товарів та оптимізовані способи оплати.

6. Додатки для подорожей (наприклад, *Google Maps*, *Airbnb*, *Uber*) – допомагають користувачам планувати поїздки, бронювати житло і транспорт, що робить подорожі зручнішими.

7. Додатки для їжі і напоїв – розроблені для замовлення їжі та напоїв, що сприяло підтримці соціальної дистанції під час COVID-19.

8. Службові додатки – інструменти, які виконують ужиткові функції як-от сканери штрих-кодів, додатки для здоров'я або трекери, котрі користувачі використовують швидко і за потреби.

9. Книжкові додатки – пропонують доступ до книг у цифровому вигляді, що стає популярним серед шанувальників сталого способу життя.

10. Музичні додатки – надають можливість слухати музику та подкасти в автономному режимі як-от *Spotify*, що дозволяє користувачам зануритися у світ музики.

В Україні такі додатки як *Дія*, *Приват24*, *Нова Пошта*, *Prom.ua* і *Повітряна тривога*, демонструють активну інтеграцію цифрових сервісів у повсякденне життя. Зокрема, освітні додатки для вивчення української мови, літератури та історії України набули популярності у 2022–2023 роках як засоби для поглиблення знань про національну культуру і мову, підсилення самоідентифікації та поширення української культури за кордоном. Розробка таких додатків є важливим культурним проектом, спрямованим на підтримку національної самобутності [4].

Освітні ресурси стають усе більш популярними серед українців, особливо в контексті вивчення української мови. Серед них є безліч платформ і додатків, що пропонують безкоштовні курси та матеріали для навчання, зокрема 12 додатків, спеціально розроблених для оволодіння українською мовою [12]. Такі ресурси дозволяють усім бажаючим покращити свої мовні навички, отримати нові знання з різних дисциплін і інтегруватися в культурний контекст країни. Попит на ці освітні програми зростає, оскільки українці прагнуть вдосконалити свої знання та навички, що, в свою чергу, сприяє розвитку суспільства. Існує також безліч платформ і додатків, що пропонують безкоштовні курси та матеріали для навчання. Наприклад, *EdEra* – українська платформа з широким вибором курсів, що охоплюють предмети від базових наук до культурних і соціальних студій, популярна серед учнів і студентів. *ВУМ online* пропонує курси з соціальних ініціатив і особистісного розвитку, що затребувано в сучасному українському суспільстві.

Lingva.Skills фокусується на вивченні англійської мови з акцентом на інтерактивність, а *Coursera*, хоч і міжнародна, надає безкоштовний доступ до багатьох курсів для українців. *Розумники (Smart Kids)* пропонують інтерактивні уроки для дітей, а *Альтернатива (Alty)* спеціалізується на підготовці до шкільних іспитів. *OpenCulture* має велику кількість безкоштовних курсів із мистецтва та культури українською мовою.

Наукова програма «Читай українською» спрямована на розвиток навичок читання та знайомство з українською літературою, в той час як *Khan Academy* забезпечує безкоштовні навчальні курси з математики і програмування. *Skills Academy* допомагає розвивати особисті й професійні навички, а освітній портал *Osvita.ua* пропонує актуальні новини та матеріали з освіти. *The World's Largest Lesson* надає доступ до курсів із соціальних та екологічних тем для учнів усього світу, включаючи українських школярів. Такі ресурси дозволяють усім бажаючим поглиблювати знання з різних дисциплін і інтегруватися в культурний контекст країни. Попит на ці освітні програми зростає, оскільки українці прагнуть вдосконалити свої знання та навички, що, в свою чергу, сприяє розвитку суспільства в цілому.

Таким чином, освітні платформи відіграють важливу роль у формуванні нової освіченої генерації, здатної до активної участі в житті країни.

Експеримент. У жовтні 2024 року в Польщі проведено опитування серед українців із метою визначити, які мобільні додатки найчастіше використовують українці, що проживають за кордоном. Опитування, організоване у формі закритих питань, проходило у чат-групах українських спільнот у Польщі за допомогою онлайн-інструменту Google Forms. Респондентами виступили українці, які постійно або тимчасово мешкають у Польщі, що надало можливість отримати дані про актуальні тенденції у користуванні мобільними додатками серед діаспори.

Методологія збору даних. Опитування охопило 91 респондента. Хоча така вибірка не претендує на повну репрезентативність, її результати можна вважати показовими для подальших, більш масштабних досліджень. Усі учасники були інформовані про мету дослідження, а їхні відповіді залишилися анонімними, що дозволило дотриматися етичних норм проведення опитувань. Після збору даних було проведено їхній аналіз для виявлення ключових тенденцій у користуванні додатками серед українців у Польщі.

Результати дослідження. Частота користування мобільними додатками:

1. Соціальні мережі: соціальні платформи залишаються найбільш популярними серед українців за кордоном. Щоденне користування Instagram склало 67%, Facebook – 61%, а YouTube досягнув 89% респондентів. Це вказує на значущість соціальних мереж як засобу підтримання зв'язків, обміну інформацією та пошуку розважального контенту.

2. Месенджери: найпопулярнішим месенджером серед українців у Польщі виявився Telegram, який використовують щоденно 100% респондентів. Viber також залишається важливим засобом зв'язку для 94% опитаних, а WhatsApp використовують 60% українців. Інші месенджери менш популярні, але все ж застосовуються 3% учасників опитування. Такий високий рівень використання месенджерів відображає потребу в постійній комунікації з родиною, друзями та спільнотою.

3. Банківські додатки: банківські додатки також користуються популярністю: 71% респондентів використовують додаток ПриватБанку, 67% – додаток Монобанку, а 40% респондентів звертаються до інших фінансових додатків. Цей показник свідчить про високу потребу у швидкому доступі до фінансових послуг.

4. Освітні додатки: понад 40% опитаних користуються додатком Prometheus, 39% – Duolingo, а 29% – Coursera, що вказує на важливість самоосвіти та підвищення кваліфікації. 68% користувачів звертаються до додатків для вивчення української мови, а додатки з історії та культури України мають популярність у 61% та 75% респондентів відповідно. Це підтверджує зростання зацікавленості в збереженні та розвитку національної ідентичності серед українців за кордоном.

5. Розважальні додатки: YouTube використовують 77% респондентів, Netflix – 82%, Spotify – 54%. Це демонструє високу популярність додатків для розваг і відпочинку серед української діаспори.

Цілі та потреби використання додатків

Результати опитування засвідчили, що основні причини використання додатків серед українців у Польщі такі:

- Інформація – 99%
- Комунікація – 89%
- Самоосвіта – 74%
- Зв'язок з Україною та спілкування з співвітчизниками – 88%
- Розваги – 77%
- Зручність – 58%
- Подорожі – 56%
- Фінансові послуги – 46%

Ці дані підтверджують, що українці активно користуються мобільними додатками не тільки для комунікації, але й для розширення своїх знань, отримання необхідної інформації та підтримки зв'язків із Батьківщиною.

Вплив культурних і соціальних факторів.

Одним із ключових питань дослідження було визначення як змінюється вибір додатків під впливом культурних і соціальних факторів. 85% респондентів відзначили, що за останні роки стали частіше користуватися додатками, пов'язаними з українською мовою та культурою, 10% не відзначили змін у своїх пріоритетах і лише 5% почали користуватися такими додатками менше. Це свідчить про те, що українці за кордоном зберігають інтерес до культурних та мовних ресурсів, що сприяє збереженню національної ідентичності в умовах діаспори.

Хоча опитування охопило лише невелику групу респондентів, його результати дозволяють зробити

попередні висновки. Серед українців у Польщі спостерігається значний попит на додатки, що забезпечують комунікацію, доступ до інформації, можливості для самоосвіти та збереження культурних зв'язків. Ці дані можуть слугувати основою для формування гіпотези, що мобільні додатки відіграють важливу роль у процесах інтеграції українців за кордоном і підтримці національної ідентичності. У майбутньому проведення масштабнішого дослідження дозволить глибше вивчити тенденції користування мобільними додатками серед українців у різних країнах та їхній вплив на соціальні процеси інтеграції.

Висновки. Проведене дослідження показало, що мобільні додатки відіграють важливу роль у житті українців, які проживають за кордоном (зокрема в Польщі). Ці цифрові інструменти не лише полегшують повсякденне спілкування і доступ до фінансових послуг, а й сприяють культурній просвіті та збереженню національної ідентичності. Основні висновки дослідження можна підсумувати так:

1. Високий попит на комунікаційні додатки: месенджери, такі як Telegram і Viber, є основними засобами зв'язку для українців, які живуть за кордоном. Це свідчить про важливість підтримки зв'язків із сім'єю та українською спільнотою.

2. Освітні та культурні додатки як інструмент самоосвіти: значна частина респондентів використовує додатки для вивчення української мови, історії та культури, що говорить про бажання українців зберігати національну самобутність та дізнаватися більше про свою спадщину, навіть перебуваючи за кордоном.

3. Фінансові додатки для зручності та інтеграції: банківські додатки українських банків, як-от ПриватБанк та Монобанк, допомагають українцям підтримувати фінансові зв'язки з рідною країною, що важливо для інтеграції у новому суспільстві без втрати фінансових коренів.

4. Підтримка національної ідентичності: за останні роки помітне зростання інтересу до додатків, пов'язаних з українською мовою та культурою. Понад 85% респондентів відзначили, що використовують такі додатки все частіше, що свідчить про бажання зберігати культурну ідентичність і знайомитися з національною спадщиною навіть за кордоном.

5. Потенціал для подальших досліджень: результати опитування формують базу для гіпотези, що мобільні додатки сприяють культурній інтеграції та підтримці української національної ідентичності в діаспорі. Проведення подальших, масштабніших досліджень може допомогти зрозуміти специфіку та глибину цього явища в інших країнах.

Загалом, мобільні додатки відіграють вирішальну роль у житті українців за кордоном, виконуючи функцію культурного мосту між рідною країною та новим середовищем. Вони допомагають українцям не лише адаптуватися до іноземного соціального контексту, але й залишатися частиною української спільноти, зберігаючи культурну ідентичність та підтримуючи зв'язок із національною спадщиною.

Список використаної літератури

1. Camuñas-García D., Cáceres-Reche, M.P. & Cambil-Hernández, M.d.l.E. Mobile game-based learning in cultural heritage education: a bibliometric analysis. *Education + Training*. 2023. Vol. 65 No. 2. С. 324-339. DOI: <https://doi.org/10.1108/ET-06-2022-0247>.
2. Caingcoy M. C. Culturally responsive pedagogy: Learning needs in ethnically diverse classrooms. URL: <https://philarchive.org/rec/CAICRP>.
3. Data.ai. Рейтинг популярних мобільних додатків України. Web-Promo, 2023.
4. Marketer.ua. The Most Popular Apps Downloaded by Ukrainians. Marketer.ua, 2023. URL: <https://marketer.ua/ua/the-most-popular-apps-downloaded-by-ukrainians/>.
5. Pavlova D. Conceptual Model of a Mobile Application for Educational Purposes to Help Preserve the Country's Historical Heritage and Promote the Cultural Identity of the Nation. *Digital Presentation and Preservation of Cultural and Scientific Heritage*, 2019. Vol. 9. С. 295–302. DOI: <https://doi.org/10.55630/dipp.2019.9.30>.
6. The Village Україна. Ось найпопулярніші мобільні додатки в Україні за грудень 2021 року. Взято з The Village.
7. Антіпова О. П. Комунікативні характеристики сучасної культурної доби в контексті цифровізації. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2021. № 2. С. 94-98.
8. Бялик О. В. Формування національної та громадянської ідентичності молоді в умовах сучасних викликів. *Наук. зап. Центральноукраїнського держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка*. 2023. Вип. 209. С. 29-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2023_209_6.
9. Гібернау М. Ідентичність націй. Монтсеррат Гібернау; пер. з англ. П. Тарашука; ред. Л. Марченко. Київ : Темпора, 2012. 303 с.
10. Кобижча Н. І. Проблеми формування цифрової культури в Україні: теоретичні та практичні аспекти. *Гілея: наук. вісник*. Київ, 2020. С. 152-157.
11. Лісовенко А. Ф., Карасені О. В. Ідентичність особистості у кіберпросторі. У М. Р. Аракеляна (ред.). *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 21 черв., 2024 р.). Одеса : Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2024. С. 104-109.

12. Омбудсман з української мови. В Україні діє понад 250 безкоштовних онлайн-ресурсів, курсів та розмовних клубів з опанування української мови. 2024. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/news/v-ukraini-diie-ponad-250-bezkoshtovnykh-onlain-resursiv-kursiv-ta-rozmovnykh-klubiv-z-opanuvannia-ukrainskoi-movy>.
13. Смутьсон М. Л., Дітюк П. П., Назар М. М., Мещеряков Д. С., Зінченко О. В., Старков Д. Ю. Проектування віртуального освітнього простору розвитку суб'єктності дорослих в умовах післявоєнного відновлення України: монографія. Київ, 2024. 217 с.
14. Супрун Г. Ідентичність індивіда в цифрову епоху соціальних інформацій. *Філософські обрії: наук.-теорет. журн.*, 2023. Вип. 46. 144 с.
15. Філіпчук Г. Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір: монографія. Чернівці : Друк Арт, 2016. 304 с.

References

1. Camuñas-García, D., Cáceres-Reche, M.P. & Cambil-Hernández, M.d.l.E. Mobile game-based learning in cultural heritage education: a bibliometric analysis. *Education + Training*. 2023. Vol. 65 No. 2. S. 324-339. DOI: <https://doi.org/10.1108/ET-06-2022-0247>.
2. Caingcoy, M. C. Culturally responsive pedagogy: Learning needs in ethnically diverse classrooms. URL: <https://philarchive.org/rec/CAICRP>.
3. Data.ai. Reitnyh populiarnykh mobilnykh dodatkov Ukrainy. Web-Promo, 2023. URL: [posylannia](https://data.ai/ua/reitnyh-populiarnykh-mobilnykh-dodatkov-ukrainy).
4. Marketer.ua. The Most Popular Apps Downloaded by Ukrainians. Marketer.ua, 2023. URL: <https://marketer.ua/ua/the-most-popular-apps-downloaded-by-ukrainians/>.
5. Pavlova, D. Conceptual Model of a Mobile Application for Educational Purposes to Help Preserve the Country's Historical Heritage and Promote the Cultural Identity of the Nation. *Digital Presentation and Preservation of Cultural and Scientific Heritage*, 2019. Vol. 9. S. 295–302. DOI: <https://doi.org/10.55630/dipp.2019.9.30>.
6. The Village Ukraina. Os naipopuliarnishi mobilni dodatky v Ukraini za hruden 2021 roku. Vziato z The Village.
7. Antipova, O. P. Komunikatyvni kharakterystyky suchasnoi kulturnoi doby v konteksti tsyfrovizatsii. *Visnyk NAU. Serii: Filosofiia. Kulturolohiia*. 2021. № 2. S. 94-98.
8. Bialyk, O. V. Formuvannia natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti molodi v umovakh suchasnykh vyklykiv. *Naukovi zapysky Tsentralnoukrajinskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka*. 2023. Vyp. 209. S. 29-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2023_209_6.
9. Hibernau, M. *Identychnist natsii*. Montserrat Hibernau; per. z anh. P. Tarashchuka; red. L. Marchenko. Kyiv : Tempora, 2012. 303 s.
10. Kobyzhcha, N. I. Problemy formuvannia tsyfrovoy kultury v Ukraini: teoretychni ta praktychni aspekty. *Hileia: nauk. visnyk*. Kyiv, 2020. S. 152-157.
11. Lisovenko, A. F., Karaseni, O. V. Identychnist osobystosti u kiberprostor. U M. R. Arakelaiana (red.), *Osobystist ta suspilstvo v tsyfrovu eru: psykholohichni vymir: materialy IV mizhnarod. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 21 chervnia 2024 roku)*. Odesa : Natsionalnyi universytet «Odeska yurydychna akademii», 2024. S. 104-109.
12. Омбудсман з української мови. В Україні діє понад 250 безкоштовних онлайн-ресурсів, курсів та розмовних клубів з опанування української мови. 2024. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/news/v-ukraini-diie-ponad-250-bezkoshtovnykh-onlain-resursiv-kursiv-ta-rozmovnykh-klubiv-z-opanuvannia-ukrainskoi-movy>.
13. Smulson, M. L., Ditiuk, P. P., Nazar, M. M., Meshcheriakov, D. S., Zinchenko, O. V., Starkov, D. Yu. *Proiektuvannia virtualnoho osvithnoho prostoru rozvytku subiektnosti doroslykh v umovakh pisliavoiennoho vidnovlennia Ukrainy: monohrafiia*. Kyiv, 2024. 217 s.
14. Suprun, H. *Identychnist indyvida v tsyfrovu epokhu sotsialnykh informatsii*. *Filosofski obrii: nauk.-teoret. zhurn.*, 2023. Vyp. 46. 144 s.
15. Filipchuk, H. H. *Natsionalna identychnist: kulturno-osvitnii vymir: monohrafiia*. Chernivtsi: Druk Art, 2016. 304 s.

UDC 004.42: [378.046.4]: [930.1]

MOBILE APPLICATIONS AS A TOOL FOR CULTURAL EDUCATION AND PRESERVATION OF NATIONAL IDENTITY ABROAD

Dobroyer Nataliia – PhD in Cultural Studies, Associate Professor,
Odessa Polytechnic National University

The article examines the important role of mobile applications in the context of cultural education and the preservation of national identity for Ukrainians living abroad. In the face of globalization and migration processes, where national and cultural characteristics may be at risk, mobile technologies become a powerful tool for maintaining a connection with cultural heritage and language.

The relevance of this research is determined by the modern challenges faced by diasporas and the need to implement innovative solutions to address issues of cultural adaptation and integration. The article discusses specific examples of mobile applications that help users not only learn the language but also delve into the cultural traditions, history, and customs of Ukraine.

The novelty of the research lies in the systematization and analysis of existing applications, as well as in identifying their impact on the formation of identity among users. One of the key aspects of the study is an experiment conducted in Poland, where data was collected on how Ukrainians use mobile applications for language learning and cultural identity preservation. The results of this experiment indicate that mobile applications not only facilitate language education but also create platforms for cultural exchange and communication among Ukrainians abroad.

The study emphasizes that mobile applications can serve not only as educational platforms but also as tools for preserving and developing the cultural identity of Ukrainians living abroad. Furthermore, the article offers recommendations for the further development and adaptation of such applications, which can be beneficial for both developers and organizations working with the Ukrainian diaspora.

Thus, the article contributes to the discussion on cultural policy and educational technologies, highlighting the importance of digital solutions in maintaining cultural connections and identity in the context of globalization.

Key words: mobile applications, cultural education, national identity, diaspora, digital solutions.

Надійшла до редакції 31.10.2024 р.

УДК 314.7.045:316.4

ІНКУЛЬТУРАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ УКРАЇНЦІВ В ЄВРОПІ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ : ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Олексій Коржов – кандидат культурології,
докторант, Київський національний
університет культури і мистецтв, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0007-9531-1504>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.891>
okorzhov.ua@gmail.com

Виявлено основні тенденції та виклики, пов'язані з адаптацією та інкультурацією українських громадян у статусі біженців в Європі після повномасштабного російського вторгнення; з'ясовано, що після подій 24 лютого в ЄС створена певна нормативна база, яка впродовж багатьох місяців забезпечила правову базу для перебування тимчасово переміщених осіб з України в ЄС, а також відповідну основу для адаптації та інкультурації. Унікальність становища українських мігрантів полягає в тому, що багато з них де-юре інтегровані в багатьох європейських країнах у перші тижні та місяці війни, а фактична адаптація цих людей відбулася після отримання ними права на тимчасове перебування. Встановлено, що більшість даних про проблеми тимчасово переміщених осіб з України опубліковано в різних міжнародних звітах, соціологічних дослідженнях та журналістських матеріалах. Слід зазначити, що повноцінний соціологічний аналіз середовища мігрантів з України зараз є складним. Дослідження виявило якісні характеристики переселенців у компактних поселеннях як нової групи, яка взаємодіє з різними місцевими органами влади та громадянським суспільством в країнах ЄС для встановлення комунікації з метою успішної інкультурації. Є докази, що війна російської федерації проти України мобілізувала на підтримку України чималу кількість українців, які проживають за межами своєї країни. До них поступово приєдналися деякі мігранти, які інтегрувалися у відповідні українські громади в різних країнах ЄС. Багато з цих громад створили власні громадські організації, фонди, спілки, асоціації взаємодопомоги та підтримки України та українців.

Ключові слова: інкультурація, адаптація, українські мігранти, російське вторгнення, ЄС, урядова підтримка, трудовий потенціал.

Постановка проблеми. Події, що почалися з лютневої агресії російської федерації проти України, змусили по-іншому поглянути на питання міграції в ЄС. Масштаби потоку мігрантів з України до ЄС величезні. Європейський Союз прийняв українських біженців, дозволивши їм без віз в'їжджати до 27 країн-членів і жити та працювати там до трьох років. Із 24 лютого 2022 р. по січень 2023 р. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) зареєструвало щонайменше 5 мільйонів біженців з України в європейських країнах і очікувало ще 2 мільйони біженців до березня 2023 р. Станом на 31 січня 2023 р. UNHCR зареєструвало вже 8 046 560 біженців з України по всій Європі. Це майже 19% населення України (за даними Євростату за 2021 р.). 4 823 326 біженців зареєстровано для тимчасового захисту в Європі [19].

Із геополітичної точки зору війна рф проти України та протистояння рф із Заходом мають усі ознаки тривалої міжнародної кризи. Дослідники зазначають: «Масовий відтік українських біженців не випадковий – це частина плану Путіна з дестабілізації Європи» [11]. У цьому контексті важливим є дослідження проблем адаптації та інкультурації великої кількості українців, які прибули до ЄС і можуть залишитися там надовго через затяжну війну. Потрібні знайти відповіді на багато питань, пов'язаних з інтеграцією мігрантів до ЄС. Вчені з Інституту Клінгендала, які відстежують конфлікти та міграційні потоки в Європі після російського вторгнення 24 лютого, закликають як політиків до рішучіших дій [12], так і суспільства на європейському та національному рівнях краще готуватися до довгострокового захисту та соціальної інтеграції мільйонів українських біженців на континенті, а не до тимчасового кризового розміщення.

Аналіз останніх досліджень. Тема адаптації та інкультурації українських мігрантів, яких істотно побільшало у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії, активно досліджується українськими та зарубіжними вченими. Окрім постійного оновлення та перегляду статистики чимало вчених і аналітиків